

Chambre des Représentants

18 JUIN 1946

PROPOSITION DE LOI

ouvrant un recours contre la déchéance prévue par l'article 1er, paragraphes 1 et 2, de l'arrêté-loi n° 1055 du 19 septembre 1945, relatif à l'épuration civique.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

L'arrêté-loi du 19 septembre 1945 inflige des sanctions graves, d'ordre politique et civil, aux citoyens belges qui ont manqué, durant l'occupation, aux devoirs du patriotisme, sans qu'une condamnation criminelle ou correctionnelle ait châtié leurs fautes et en même temps prononcé les déchéances et interdictions comminées par l'article 123 du code pénal.

Les sanctions et la procédure ressortissent à trois catégories bien distinctes :

1° suspension d'office du droit d'électorat et du droit d'éligibilité aux élections législatives, provinciales ou communales jusqu'au 31 décembre 1946 à charge de ceux qui sont considérés comme inciviques :

personnes inculpées du chef de crime ou délit contre la sûreté de l'Etat ou internées comme suspectes (Arrêté-loi du 12 octobre 1918) ou comprises dans les listes de personnes déchues de certains droits, listes dressées par l'autorité militaire ;

ceux qui ont fait partie d'un service, d'une administration, d'une formation, d'un parti, mouvement ou organisme qui servait l'ennemi, suivant l'énumération donnée dans l'arrêté. Cette déchéance temporaire et provisoire agit automatiquement sans contrôle ni recours possible. En raison de ce caractère temporaire, nous négligerons provisoirement le redressement des griefs que suscite cette partie de l'arrêté.

Kamer der Volksvertegenwoordigers

18 JUNI 1946.

WETSVOORSTEL

op de instelling van een verhaal tegen de vervallen-verklaring voorzien bij artikel 1, paragrafen 1 en 2, van de besluitwet n° 1055 van 19 September 1945, betreffende de epuratie in zake burgertrouw.

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

De besluitwet van 19 September 1945 legt zware sancties op, van politiek en burgerlijk aard, aan de Belgische burgers die, tijdens de bezetting, in hun vaderlandse plichten te kort geschoten zijn, zonder dat zij door een criminele of correctionele veroordeeling voor hun fouten werden gestraft en, tegelijkertijd, het verval en de ontzettingen, voorzien bij artikel 123 van het Wetboek van Strafrecht, werden uitgesproken.

De sancties en de rechtspleging behoren tot drie goed onderscheiden categorieën :

1° schorsing, van rechtswege, tot 31 December 1946, van het recht om te kiezen en verkozen te worden voor de wetgevende, provinciale of gemeenteverkiezingen, ten laste van hen die beschouwd worden als incivieken :

personen die terecht stonden wegens een misdaad of wanbedrijf tegen de veiligheid van den Staat of die als verdachten geïnterneerd zijn (besluitwet van 12 October 1918) of die voorkomen op de lijsten, opgemaakt door het Krijgsauditoraat, van personen die werden vervallen verklaard van sommige rechten ;

zij die deel hebben uitgemaakt van een dienst, een administratie, een formatie, een partij, beweging of organisme in dienst van den vijand, volgens de opsomming in het besluit. De uitwerking van dit tijdelijk en voorlopig verval is automatisch, zonder controle of mogelijk verhaal. Wegens den tijdelijken aard van dit verval, zullen wij voorlopig niet blijven stilstaan bij het herstel van de bezwaren die tegen dit deel van het besluit kunnen worden aangevoerd.

G.

2° déchéance à perpétuité ou, selon les cas, pour une période de 20 ans, des droits prévus à l'article 123 sexies du code pénal, à charge des personnes qui ont fait partie d'un service, d'une administration, d'un mouvement, d'un parti, d'une association qui servait l'ennemi. Il s'agit des droits de :

remplir des fonctions, emplois ou offices publics ; vote, d'élection, d'éligibilité ;

porter aucune décoration ou titre de noblesse ;

être juré, expert, témoin instrumentaire ou certificateur dans les actes ou témoin en justice

faire partie d'aucun conseil de famille, être tuteur, subrogé tuteur ou curateur, si ce n'est de leurs enfants et sur avis conforme du conseil de famille, etc...

port d'armes, faire partie de l'armée ;

être avocat, enseigner dans un établissement public ou privé, participer à l'exploitation, à la rédaction, à l'impression ou à la diffusion d'un journal ;

participer à l'exploitation, à l'administration ou d'une manière quelconque à l'activité de toute entreprise ayant pour objet les spectacles de théâtre, de cinématographie ou la radiodiffusion ;

être administrateur, commissaire, liquidateur d'une société anonyme ;

être agent de change, banquier ;

participer à l'administration, à la gérance ou à la direction d'une association professionnelle ou d'une association sans but lucratif ;

diriger une association politique.

Il appartient à l'auditorat militaire de dresser la liste des personnes qui sont frappées, définitivement ou pour 20 ans, totalement ou partiellement, de cette déchéance suivant les distinctions que fait le législateur.

Mais contre la décision de l'auditeur militaire, l'arrêté organise un recours. L'intéressé peut faire opposition à la décision de l'auditeur et demander au tribunal civil d'être relevé d'une interdiction qui aurait été appliquée à tort.

Il est superflu de souligner combien pareil recours est indispensable, sans lequel il appartiendrait à un fonctionnaire de la magistrature militaire d'infliger les terribles sanctions que comporte la déchéance des droits énumérés à l'article 123 sexies du code pénal.

Nous estimons d'ailleurs que ce recours n'est pas suffisant et qu'il eût fallu confier d'emblée aux tribunaux l'examen de chaque cas et l'application de la sanction.

Cette législation nous paraît faire bon marché des articles 7, 8, 92 et 94 de la Constitution.

3° mais en dehors de la sanction d'ordre électoral et temporaire appliquée d'office aux membres des organismes

2° levenslange vervallenverklaring of, volgens de gevallen, voor een tijdperk van twintig jaar, van de rechten voorzien bij artikel 123 sexies van het Wetboek van Strafrecht, ten laste van de personen die deel hebben uitgemaakt van een dienst, een administratie, een beweging, en partij of een vereniging in dienst van den vijand. Hier wordt bedoeld het recht :

om openbare ambten, betrekkingen of diensten waar te nemen ;

om te stemmen, te kiezen, verkozen te worden ;

om eenig eereteken, eenigen titel van adel te dragen ;

om gezwoeren of deskundige te zijn, om als getuige in of over akten te staan, om in rechten getuigenis af te leggen ;

om van eenigen familieraad deel uit te maken, om voogd, toeziende voogd of curator te zijn, tenzij over hun eigen kinderen en op het eensluidend advies van den familieraad, enz. ;

om wapenen te dragen, te dienen bij het leger ;

om advocaat te zijn, om te onderwijzen in een openbare of private inrichting, om deel te nemen aan de exploitatie, de redactie, het drukken of de verspreiding van een dagblad ;

om deel te nemen aan de exploitatie, aan het beheer of, op eenigerlei wijze, aan de bedrijvigheid van een onderneming die tot doel heeft het voortbrengen of vertoonen van tooneelspelen of filmen, of het verzorgen van radiouitzendingen ;

om beheerder, commissaris, vereffenaar te zijn van een naamloze vennootschap ;

om wisselagent of bankier te zijn ;

om deel te nemen aan het beheer, de zaakwaarneming of de directie van een beroepsvereniging of van een vereniging zonder winstgevend doel ;

om een politieke vereniging te leiden.

Het krijgsgauditoraat maakt de lijst op van de personen die, definitief of voor twintig jaar, volledig of gedeeltelijk, volgens het onderscheid door den wetgever gemaakt, worden vervallen verklaard.

Het besluit heeft, evenwel, de mogelijkheid voorzien een verhaal in te stellen tegen de beslissing van den krijgsgauditeur. De belanghebbende mag verzet doen tegen de beslissing van den auditeur en aan de burgerlijke rechtbank vragen een ontzetting, die ten onrechte zou toegepast zijn, op te heffen.

Het is overbodig er op te wijzen hoezeer dergelijk verhaal onontbeerlijk is, omdat zonder dit verhaal een ambtenaar van de militaire magistratuur de verschrikkelijke sancties bestaande in de vervallenverklaring van de rechten opgesomd in artikel 123 sexies van het Wetboek van Strafrecht kan toepassen.

Wij zijn, overigens, van oordeel, dat dit beroep niet voldoende is en dat men van meet aan aan de rechtbanken het onderzoek van elk geval had moeten toevertrouwen alsook de toepassing van de sanctie.

Die wetgeving lijkt ons lichtzinnig om te springen met de artikelen 7, 8, 92 en 94 der Grondwet.

3° doch buiten de tijdelijke sanctie op kiesgebied die, ambtshalve, wordt toegepast op de leden van Duitschge-

ou entreprises ou associations pro-allemands, l'article 1er de l'arrêté déchoit d'office du droit d'accéder aux fonctions ou emplois publics,

du droit de vote, d'élection, d'éligibilité,

du droit de porter des décorations,

du droit d'être juré,

et ce sans recours et à perpétuité : les titulaires de tous mandats effectifs ou suppléants, fonctions, offices ou emplois publics, y compris les magistrats, notaires, avoués et huissiers, révoqués, déchus, destitués ou démis d'office en raison de leur comportement à l'égard de l'ennemi durant l'occupation;

de même les avocats, médecins, pharmaciens, agents de change, membres de l'enseignement libre subsidié par l'Etat, la province ou la commune, rayés du tableau de leur ordre ou de leur profession ou congédiés de leur emploi pour le même motif.

D'où il découle qu'à une décision purement administrative ou professionnelle est attachée, avec rétroactivité, la déchéance des droits nombreux et importants que nous venons d'énumérer. Le ministre ou son délégué qui destitue ou démet d'office un fonctionnaire, le conseil de l'Ordre qui raye du tableau un avocat, le conseil disciplinaire qui sanctionne les fautes d'un médecin, de l'agent de change, du pharmacien, voient adjoindre à leur décision la flétrissure d'une demi-mort civile à charge du membre qu'ils ont révoqué, déchu, démis ou rayé. Que la sanction ait été juste ou excessive, que l'autorité disciplinaire ait été éclairée à suffisance ou non, le couperet de la déchéance s'abat sur celui qui a été frappé comme incivique.

Le respect des garanties constitutionnelles commandait que de telles déchéances ne pussent être infligées que par les tribunaux.

A tout le moins faut-il ménager à ceux-là qui sont frappés un recours contre la décision d'ordre administratif ou professionnel qui les atteint en tant qu'elle déclenche la déchéance de certains droits civils ou politiques.

Nous suggérons d'organiser un recours semblable à celui que le même arrêté prévoit pour ceux qui sont frappés de déchéance par décision de l'auditeur militaire.

Le Tribunal Civil est indiqué pour connaître de ce recours et sa décision s'imposera au respect de tous. Si l'examen auquel il se livrera le conduit à la conviction que l'opposant n'est pas indigne des droits qui lui ont été enlevés par application de l'alinéa 1er et de l'alinéa 2 de l'arrêté du 19 septembre 1945, il lèvera la déchéance. Si l'instruction à laquelle il sera procédé démontrait que la sanction prise par l'autorité administrative ou disciplinaire est basée sur des éléments erronés ou insuffisants, il appartiendrait à la dite autorité administrative ou disciplinaire de réviser, le cas échéant, sa propre décision.

zinde organismen of ondernemingen of vereenigingen, wordt bij het eerste artikel van het besluit, ambtshalve, het verval voorzien van het recht openbare functies of betrekkingen te vervullen;

van het recht te stemmen, te kiezen en verkozen te worden;

van het recht eereteekens te dragen;

van het recht gezworene te zijn,

en dit alles zonder beroep en levenslang : de titularissen van alle werkelijke of plaatsvervangende mandaten, openbare functies, bedieningen of betrekkingen, daarin begrepen de magistraten, notarissen, pleitbezorgers en deurwaarders, die werden ontzet, vervallenverklaard, afgezet of van ambtswege ontslagen op grond van hun gedragingen ten opzichte van den vijand tijdens de bezetting;

evenzoo de advocaten, geneesheeren, apothekers, wisselagenten, leden van het door den Staat, de provincie of de gemeente gesubsidieerd vrij onderwijs, die om dezelfde reden van de tabel van hun orde of hun beroep werden geschrapt of werden afgedankt.

Daaruit vloeit voort, dat louter aan een administratieve of professionele beslissing, met terugwerkende kracht, de vervallenverklaring wordt toegevoegd van de talrijke en belangrijke door ons opgesomde rechten. De minister of zijn afgevaardigde die een ambtenaar uit zijn ambt ontzet of, ambtshalve, afzet, de raad van toezicht die een advocaat van de lijst schrapt, de tuchtraad die sancties treft wegens de door een geneesheer, een wisselagent, een apotheker begane fouten, zien hun beslissing aangevuld door de schandvlekking van een halven burgerlijken dood ten laste van het lid dat zij hebben ontzet, vervallenverklaard, afgezet of geschrapt. De sanctie mag overdreven zijn of rechtvaardig, de met de tuchtregeling belast overheid al dan niet voldoende ingelicht, de valbijl van het verval valt neer op dengene die als burgerontrouwe werd gestraft.

De eerbiediging van de grondwettelijke waarborgen gebod nochtans dat dergelijke vervallenverklaringen slechts zouden mogen worden uitgesproken door de rechtbanken.

Ten minste dient voor de personen die werden getroffen een beroep opengesteld tegen de beslissing van administratieven of beroepskundigen aard waardoor zij zijn getroffen voor zoover zij de vervallenverklaring meebrengt van sommige burgerlijke of politieke rechten.

Wij geven in overweging, dat een beroep zou worden ingericht gelijkaardig aan dit voorzien in hetzelfde besluit voor diegenen die door verval zijn getroffen bij beslissing van den krijgsgediteur.

De Burgerlijke rechtbank is aangewezen om kennis te nemen van dit beroep en haar beslissing zal door eenieder worden geëerbiedigd. Indien het onderzoek waartoe zij overgaat haar tot de overtuiging brengt, dat de verweerder niet onwaardig is van de rechten die hem werden ontnomen bij toepassing van de eerste en tweede alinea van het besluit van 19 September 1945, zal zij het verval opheffen. Indien het onderzoek waartoe wordt overgegaan, mocht uitwijzen, dat de door de administratieve of disciplinaire overheid genomen sanctie op verkeerde of onvoldoende gegevens berust, zou het aan bedoelde administratieve of disciplinaire overheid toevoeren, desgevallend, haar eigen beslissing te wijzigen.

La proposition que nous soumettons à la Chambre ne tend aucunement, certes, à ménager les inciviques dont l'impunité serait une cause de scandale et d'irritation pour les honnêtes gens. Elle n'a pour objet que de réparer judiciairement les erreurs qui résulteraient, du point de vue de la déchéance des droits ci-dessus, soit de l'automatisme de la déchéance, soit d'une appréciation erronée ou d'une sévérité excessive de l'autorité disciplinaire.

Nous ne voudrions pas que cette proposition revêtît le caractère d'une critique à l'endroit de certaines décisions administratives. Il est pourtant certain que les mêmes faits ont été jugés, selon les cas, comme justifiant une révocation ou comme n'impliquant aucun grief à charge du mandataire ou de l'agent.

Het voorstel dat wij aan de Kamer voorleggen strekt er, natuurlijk geenszins toe, de incivieken te ontzien, wier straffeloosheid een oorzaak van ergernis en van verbittering zou zijn voor de eerlijke mensen. Het heeft slechts ten doel langs rechterlijken weg de vergissingen te herstellen die, van het standpunt uit van het verval van hooger aangehaalde rechten, mochten voortspruiten hetzij uit het automatisme van het verval, hetzij uit een verkeerde beoordeeling of een overdreven gestrengheid van de tucht-regelende overheid.

Wij zouden niet willen, dat dit voorstel zou worden beschouwd als een kritiek ten opzichte van sommige administratieve beslissingen. Het staat nochtans vast, dat dezelfde feiten, naar gelang het geval, werden geoordeeld een afzetting te rechtvaardigen en, in andere gevallen, als niet van dien aard dat zij eenig verwijt billijken ten opzichte van den mandataris of van den beambte.

M. PHILIPPART.

PROPOSITION DE LOI

L'arrêté-loi n° 1055 du 19 septembre 1945 est modifié comme suit : il est ajouté un article 6bis, ainsi libellé :

La personne frappée de déchéance de certains droits, par application des deux premiers alinéas de l'article 1er, peut, dans les trois mois de la publication de la présente loi et dans les 15 jours de la notification de la sanction administrative ou disciplinaire qui entraînerait cette déchéance si cette sanction est postérieure à la publication de la loi, exercer un recours contre la dite échéance par voie d'opposition signifiée à l'auditeur militaire, par lettre recommandée à la poste.

Ce recours est régi par les 3 derniers alinéas de l'article 4 et par l'article 6.

2.— Sans pouvoir modifier la décision de révocation, destitution, démission d'office ou radiation, décision dont la révision appartient à l'autorité qui l'a rendue, le tribunal apprécie si les faits reprochés à l'opposant sont restés établis et s'ils sont d'une gravité suffisante pour justifier la déchéance prévue à l'article 1er, 1er alinéa. Il peut n'appliquer la déchéance que pour partie des droits visés et limiter la sanction à une période qu'il détermine.

WETSVOORSTEL

De besluitwet n° 1055 van 19 September 1945 wordt als volgt gewijzigd : een artikel 6bis wordt toegevoegd, luidend als volgt :

De persoon die, bij toepassing van de eerste twee alinea's van het eerste artikel, vervallen werd verklaard van zekere rechten, kan, binnen drie maanden na de bekendmaking van deze wet, en binnen vijftien dagen na de betekening van de administratieve of tuchtstraf die deze vervallenverklaring ten gevolge zou hebben, indien deze sanctie dagteekent van na de bekendmaking der wet, beroep instellen tegen dit verval bij wijze van verzet betekend aan den krijgssauditeur, bij ter post aangetekenden brief.

Dit verzet wordt geregeld door de laatste drie alinea's van artikel 4 en door artikel 6.

2. Zonder de beslissing tot ontzetting, afzetting, ontslag van ambtshalve of de schrapping te kunnen wijzigen, waarvan de herziening is voorbehouden aan de overheid waardoor zij werd genomen, oordeelt de rechtbank of de den verweerder ten laste gelegde feiten gestaafd blijven en of zij voldoende ernstig zijn om het verval te rechtvaardigen, voorzien bij het eerste artikel, 1° alinea. Zij kan het verval slechts toepassen voor een gedeelte van de bedoelde rechten en de sanctie beperken tot een door haar te bepalen termijn.

M. PHILIPPART,
Ch. du BUS de WARNAFFE,
J. HOEN,
J. REY,
L. MOYERSOEN,
A. PARISIS.